

anatolia

TURİZM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yıl 9 Sayı 3 - Aralık 2008 - 66

Prof. Dr. Hasan Olalıya Armağan

Prof. Dr. Hasan Olalı ÖZEL SAYISI

Hasan Olalı: Kısa Yaşam Öyküsü ve Tespit Edilebilen Eserleri ile Yönettiği Tezlerin Bibliyografyası Üzerine Bazı Gözlemler

Kapadokya'yı Ziyaret Eden Turistlerin Genel Seyahat Motivasyonları ve Taimin Olma Durumları

Türizm Sektörünün Ekonominin Diğer Sektörleri ile Bağlantılarının Girdi-Çıktı Analizi ile Değerlendirilmesi

Türkiye'deki Otel İşletmelerinde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliğine Yönelik Bir Araştırma

Hizmet Kalitesi Ölçümünde Yeni Bir Yaklaşım: Kritik Olaylar Tekniği

Kültürel Mirasın Korunması ve İstanbul'daki Tarihi Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı Üzerine Bir Deneme

Türizm Hareketlerinin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi: Belçik, Karpas ve Girne Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Otel İşletmelerinde Etkileşimli Televizyon Sisteminin (ETV) Kullanımı

Terörizm ve Turizm

Konaklama İşletmelerinde Animasyon Faaliyetlerinin Hizmet Satışlarına Etkisi

Akdeniz Havzası'nda Banş, İstikrar ve Refahın Sağlanmasına Yönelik Bir Bölgesel İşbirliği Önerisi: Turizm Endüstrisinde Pan-Akdeniz İdeali

İş Doyumunun Ölçülmesi: İzmir İl Sınırlarında Faaliyet Gösteren Seyahat Acenteleri Üzerine Bir İnceleme

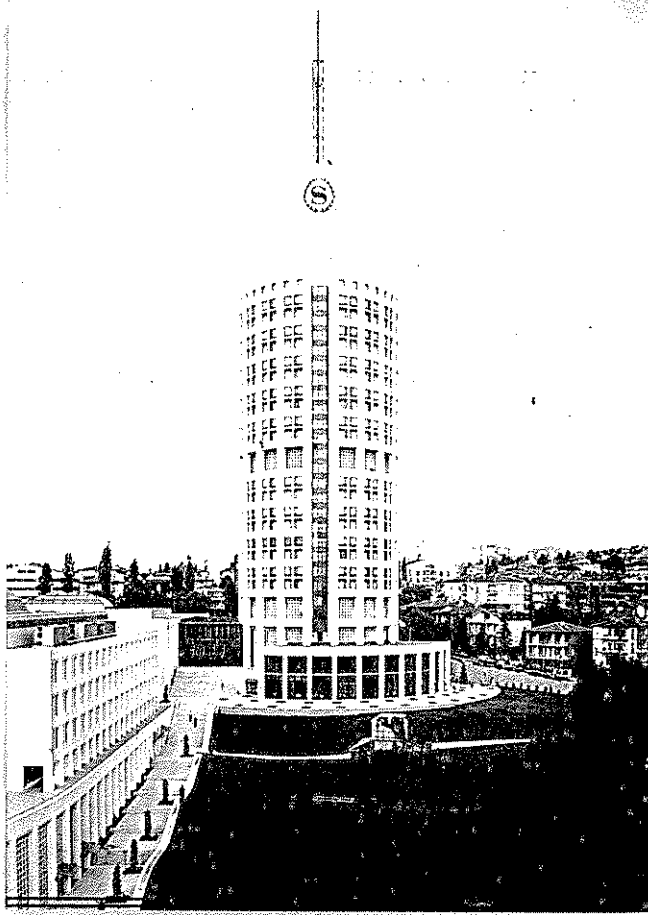
Türkiye Turizm Yayıncılığı Tarihinden Bir Süreli Yayın: T.C. Turizm Bankası A.Ş. Bülteni (1983-1988)

Türkiye'de Otel Genel Müdürlerinin İş Devir Süreleri ve Nedenleri Üzerine Bir Araştırma

Sürdürülebilir Turizm ve Yerel Ölçekli Bir Sürdürülebilir Turizm Gelişme Modeli Önerisi

Seyahat Sıklığı Değişkenine Göre Müşteriler Tarafından Otel Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Türizm - Terörizm İlişkisi ve Türkiye Örneği

Sheraton Ankara
HOTEL & TOWERS

NOKTALI SOKAK KAVAKLIDERE 06700 ANKARA
TEL: 0312. 468 54 54 FAX: 0312. 467 11 36
www.sheraton.com

Bütün bunların yapılması terörizm dahil bütün olumsuzluklara rağmen büyük gelişme gösteren Türk turizmi yeni bir atılım sürecine girebilir. Türkiye yine de terör eylemleri olasılığına karşı turistik bölgelerde ki güvenlik önlemlerini turistleri rahatsız etmeyecek şekilde artırılmalıdır.

Turizm sektöründe karşılaşılabilecek risklere ve acil durumlara karşı önceden önlem alınmalı ve hazırlıklı olunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkaya, A. (1991). "Terörizm ve Turizm", *Anatolia: Turizm ve Çevre Kültür Dergisi*, 2 (19-20):
- Cumhuriyet Gazetesi* (1999)., "Japon Turist Gelmiyor", 15 Mayıs.
- Edgell, D. L. (1993). "World Tourism at the Millennium", *U.S. Department of Commerce, U.S. Travel and Tourism Administration*.
- Ekonomist* (1999). "Türkiye İçin Tarihi Bir Fırsat Doğdu", ss. 21-27
- Expo Turistik Dergisi* (1999). "2000 ve Sonrası için: Nokta Turizm ve Tanıtım Atağı" 4: 2-24.
- Ganor B. (1998) "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?", *The International Policy Institute For Counter-Terrorism*, <http://www.ict.org.ill>
- Karabulut, E. (1998). Dünya ve Türkiye'de Seyahat Endüstrisi: Trendler, Beklentiler, İstatistikler. TURSAB-AR-GE. Mors Basım.
- The International Policy Institute For Counter-Terrorism. "PKK Attacks from 1988-1998" (1998). http://www.ict.org.ill/ilter_terlorgataack.cfm?orgid.
- TURSAB (1999). "Mayıs 1999'da Turizmde durum" <http://www.tur-sab.org.tr/may99.htm>
- World Tourism Organization, (2000). "WTO Tourism 2020 vision: Inbound Tourism, Major European Destination Countries", http://www.world-tourism.org/pressrel/00_0313T.htm
- Litvin, W. S. (1998). "Tourism: The World's Peace Industry?", *Journal of Travel Research*, 37: 63-66.
- Pizam, A. (1999). "A Comprehensive Approach to Classifying Acts of Crime and Violence at Tourism Destinations", *Journal of Travel Research*, Vol. 38, No.1, pp. 5-12.
- Richer, K. L. (1999). "After Political Turmoil: The Lessons of Rebuilding Tourism in Three Asian Countries", *Journal of Travel Research*, 38 (2): 41-45.
- Ryan, C. (1993). "Crime, Violence, Terrorism and Tourism", *Tourism Management*, 14 (3): 173-183.
- Smith, G. (1999). "Toward a United States Policy on Traveler Safety and Security: 1980-2000", *Journal of Travel Research*, 38 (1): 62-65.
- Sönmez, F. S. (1997). "Make No Enemies: The Tourist Contending With The Terrorist". *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 8 (3): 45-58.
- Sönmez, F. S. (1998). "Tourism Terrorism and Political Instability", *Annals of Tourism Research*, 25 (2): 416-456.
- Sönmez, F. S. ve A. R. Graefe. (1998). "Influence of Terrorism Risk On Foreign Tourism Decision", *Annals of Tourism Research*, 25 (2): 112-144.
- TURSAB Dergisi* (1999). "17 şubattan Bu Yana Meydana Gelen Olaylar ve Fursab", (183) 6-8.
- TURSAB Dergisi* (1999). "Alman Turistler İnsan Hakları İhtallerinden şikayetçi", (187): 28-29.
- TURSAB Dergisi* (1998). "Güneydoğuda Yeniden Turizm" (173):14-22.
- TURSAB Dergisi* (1995). "Korku Sevgiye Baskın Çıktı", (136): 22-24.
- TURSAB Dergisi* (1993). "Teröre Boyun Eğmeyelim", (122): 24-34.
- Yoel, M. (1999). "Cycles of War, Terror, and Peace: Determinants and Management of Crisis and Recovery of the Israeli Tourism Industry", *Journal of Travel Research*, 38(1):31-61.

Gönderilme tarihi: : Nisan 2000
Değerlendirme : Mayıs 2000
Kabul : Haziran 2000

Kamil Unur, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Buca, İzmir

Call for Papers

Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research

EDITOR-IN-CHIEF

Nazmi Kozak, Anadolu University

REGIONAL EDITORS

North America: Sevil F. Soumez, Arizona State University

Asia and Far East: Kevin K. F. Wong, The Hong Kong Polytechnic University

UPDATES ON MEDITERRANEAN TOURISM EDITOR

Arie Reichel, Ben Gurion University of the Negev

CASE STUDIES/BOOK REVIEW EDITOR

Ercan Sirakaya, Texas A&M University

RESEARCH NOTES EDITOR

Sarah Todd, University of Otago

CONFERENCE NOTES AND REPORTS EDITOR

Charles Lee, Temple University

Anatolia is a biannually tourism and hospitality research journal which aims to contribute to the dissemination of knowledge through publication of high quality peer-reviewed research papers, reports and book reviews, while serving as a unique forum for case studies. Through its updates on Mediterranean tourism, *Anatolia* also aims to heighten awareness of the Mediterranean region as a significant player in international tourism. *Anatolia* is dedicated to the provision of constructive, objective, and timely reviews of research papers through a double-blind review process by internationally well respected scholars. *Anatolia* welcomes submissions based upon both primary research and reviews in such vital areas as:

- ◆ Tourism and hospitality operations
- ◆ Marketing and consumer behavior
- ◆ Economics
- ◆ Human resource management
- ◆ Strategic management
- ◆ Attitude research
- ◆ Planning and development
- ◆ Cross-cultural and multicultural management issues
- ◆ Research methodology, including quantitative and qualitative methods
- ◆ Mediterranean tourism

Authors are also encouraged to submit research notes, book reviews, conference reviews, case studies, and thesis/dissertation abstracts.

Indexing & Abstracting: BUBL Information Service, Cambridge Scientific Abstracts, Centre International de Recherches et d'Etudes Touristiques, Elsevier GEO Abstracts, Leisure, Recreation and Tourism Abstracts, Social Planning, Policy and Development Abstracts, Travel and Bookshelf, Journal of Travel Research, Turizam: An Interdisciplinary Journal, Articles in Hospitality and Tourism, Anbar International Management Database.

P.K. 589 - 06444, Yenisehir, Ankara /Turkey
Tel: 90 - 312 - 479 1084 ● Fax: 90 - 312 - 479 1084 ● E-mail: anatolia@tr.net

<http://members.tripod.com/~anatoliajournal>

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**Editör**

Nazmi Kozak
Anadolu Üniversitesi
Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu
Yunus Emre Kampusu, 26470 Eskişehir
Tel: 0222-335 05 80/6101 • Fax: (0222) 335 66 51
E-mail: nkozak@anadolu.edu.tr

Yayın Danışmanı

Mehmet Özdemir
Hacettepe Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Bölümü (yz)
Beytepe Kampusu, 06532 Ankara

İmtiyaz sahibi: Hüseyin Yıldırım, Detay Yayıncılık, Selanik cad., No: 12/3, Kızılay, Ankara • Tel/Fax: 0312-434 09 49

YARDIMCI EDITÖRLER**Özkan Tütüncü**

Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Turizm İşlet. Bln.
E-mail: tutuncu@altavista.com

Murat Emeksiz

Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu
E-mail: memeksiz@anadolu.edu.tr

BÖLÜM EDITÖRLERİ**Araştırma Notları**

Meryem Akoğlan Kozak, Anadolu Üniversitesi Eskişehir Meslek Yüksekokulu
E-mail: mkozak@anadolu.edu.tr

İnternette Araştırmalar

Özkan Tütüncü, Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü
E-mail: tutuncu@altavista.com

Tez Özetleri

Murat Emeksiz, Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu
E-mail: memeksiz@anadolu.edu.tr

Konferans Notları

Murat Azaltun, Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu
E-mail: mazaltun@anadolu.edu.tr

Yeni Yayınlar

Nazmi Kozak, Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu
E-mail: nkozak@anadolu.edu.tr

Yönetim Danışmanı

Adnan Hastürk
E-mail: anatolia@tr.net

YAZIŞMA ADRESİ

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, P. K. 589 - 06444, Yenisehir, ANKARA
Tel: 0312 - 479 10 84 • Fax: 0312 - 479 10 84 • GSM: 0532 - 286 75 84 • E-mail: anatolia@tr.net
<http://members.tripod.com/~anatoliajournal/atad>

YAYIN POLİTİKASI

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde 1990 yılından bu yana, turizm ve yakın alanları olan "konaklama işletmeciliği", "seyahat işletmeciliği", "yiyecek-içecek işletmeciliği" başta olmak üzere; turizm disiplininin yakın ilgi ve ilişki içerisinde olduğu dallarda hazırlanmış makaleleri yayımlamaktadır. Dergiye ulaşan makaleler, 1997 yılından itibaren Yayın Kurulu listesinde yer alan hakemler tarafından değerlendirildikten sonra uygun bulunmaları durumunda yayımlanmaktadır. Her makale en az iki hakemin değerlendirmesine sunulmaktadır; gerekli görüldüğünde İstatistik Editörü ve Yazım ve Dilbilgisi Editörünün değerlendirilmesine de başvurulabilmektedir. Dergiye gönderilecek makalelerin hazırlanması aşamasında "Yayın ve Yazım Kuralları"na özellikle uyulması yazılardan beklenmektedir. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde 'Denetimli Makaleler'in yanı sıra, "Araştırma Notları", "İnternette Araştırmalar", "Tez Özetleri", "Konferans Notları", "Kitap Tanıtımı" ve "Editöre Mektup" bölümleri de yer verilmektedir. Söz konusu bölümlere yazı göndermek isteyenlerin ilgili bölüm editörüyle ilişkiye geçmeleri gerekmektedir.

ABONE BİLGİLERİ

Türkiye ve KKTC'den yapılan başvurularda, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi iki (ilkbahar ve Sonbahar) ve Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research iki (Summer ve Winter) sayı olmak üzere, bir yıllık abonelik başvurusu yapanlara toplam dört sayı gönderilmektedir. Abone bedelinin (aşağıda yer alan miktarların T.C. Merkez Bankası döviz kuru üzerinden karşılığı) 104797 numaralı posta çeki hesabına yatırıldığını gösteren dekontun fotokopisinin "P.K. 589 - 06444, Yenisehir, Ankara" adresine gönderilmesi, abonelik işleminin tamamlanması için yeterli olmaktadır.

(Not: her iki dergi yılda ikişer sayı yayımlanmaktadır)

Abone bedelleri:	1 yıllık (4 sayı)
Kurum	30 \$
Akademisyen	25 \$
Öğrenci	20 \$

<http://members.tripod.com/~anatoliajournal/atad>

Yayın Kurulu Üyeleri

AHIPAŞAOĞLU, Suavi
Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Eskişehir

AKAN, Perran
Boğaziçi Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, İstanbul

AKIŞ, Sevgin
Işık Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul

AKTAŞ, Ahmet
Akdeniz Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Antalya

ALTINAY, Mehmet
Doğu Akdeniz Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, KKTC

ALTUĞ, Duygu
Başkent Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Ankara

AŞIKOĞLU, Şahap
Maltepe Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, İstanbul

AYDIN, Davut
Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Eskişehir

AYHAN, Doğan Yaşar
Başkent Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Ankara

BIÇAK, Hasan Ali
Doğu Akdeniz Üniversitesi, Bankacılık ve Finans Bölümü, KKTC

BİRKAN, İbrahim
Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (yz), Ankara

CEYLAN, Tülay
Muğla Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muğla

ÇAKICI, A. Celil
Mersin Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Mersin

ÇETİN, İhsan
Bilkent Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Ankara

ÇETİNER, Ertuğrul
Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi, Ankara

DEMİRAY, Uğur
Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Eskişehir

DENİZER, Dündar
Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Eskişehir

DENER, Hasan İsmail
Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara

DİNÇER, Füsün İstanbullu
İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İstanbul

ERDOĞAN, İrfan
Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Ankara

GÖKDENİZ, Aytül
Balıkesir Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O., Balıkesir

GÜLEZ, Sümer
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Bartın Orman Fakültesi, Bartın

GÜRKAN, M. İlhan
Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (yz), Ankara

GÜRSU, Güler
Turist Sağlığı Derneği, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

HACIOĞLU, Necdet
Balıkesir Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Balıkesir

İÇLİ, Tülin
Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara

İÇÖZ, Orhan
Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İzmir

KAHRAMAN, Gülşen
Doğuş Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, İstanbul

KAHRAMAN, Nüzhet
İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul

KARTARI, Asker
Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Ankara

KIRAL, Mehmet
Doğu Akdeniz Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi, KKTC

KORZAY, Meral
Boğaziçi Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, İstanbul

KOZAK, Meryem Akoğlan
Anadolu Üniversitesi, Eskişehir Meslek Yüksekokulu, Eskişehir

KOZAK, Metin
Muğla Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Muğla

KÜÇÜKALTAN, Derman
Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Edirne

MAVİŞ, Feri
Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Eskişehir

ODABAŞI, Şeyda
Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara

ODABAŞI, Yavuz
Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Eskişehir

ÖZBEK, Toros
Gazi Üniversitesi, Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi, Ankara

ÖZER, Leyla Şentürk
Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara

ÖZGEN, Özlen
Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksekokulu, Ankara

RIZAOĞLU, Bahattin
Adnan Menderes Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O., Kuşadası

SOYKAM, Füsün
Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İzmir

SEVİL, Güven
Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Eskişehir

TANER, Bahar
Mersin Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Mersin

TETİK, Nilüfer
Akdeniz Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Antalya

TİMUR, Alp
Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir

TÖLÜNGÜÇ, Ahmet
Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Ankara

TÖSUN, Cevat
Mustafa Kemal Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O., Iskenderun

TUNCER, Doğan
Yüksek Öğretim Kurulu, Denetleme Kurulu Başkanlığı, Ankara

USAL, Alparslan
Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir

USTA, Öcal
Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir

ÜNİER, M. Mithat
Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi, Ankara

ÜNÜL, İlhan
Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Eskişehir

YEŞİLTAS, Mehmet
Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi, Ankara

YÜKSEL, Öznur
Çankaya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara

Makale Yazım ve Yayın Kuralları

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, üçer aylık dönemlerde (Mart, Haziran, Eylül ve Aralık) yayınlanır ve merkezi Ankara'dır. Dergide, turizm ve alt dallarını ilgilendiren konularda hazırlanmış makaleler yayımlanır. Derginin yayıncısı, editörü ve yayın kurulu yazarların belirtmiş olduğu görüş ve düşüncelerin sorumluluğunu kabul etmekle yükümlü olmayıp, dergide yer alan makale ve yazıların sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. Dergiye, "Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi (Türkçe)" şeklinde atıf yapılacaktır.

MAKALE İNCELEMELERİ: Dergiye yayımlanması amacıyla gönderilen makaleler, en az iki hakem tarafından değerlendirmeye tabi tutulacak, hakemlerin önerilerine dikkate alınacak ve istenilen düzeltmelerin yerine getirilmesi koşuluyla yayımlanacaktır. Makale gönderildiğinde istenilen şablona ve önerilere bağlı kalınarak hazırlanan ve gönderilen makaleler işleme konulacaktır.

MAKALELERİN GÖNDERİLECEĞİ ADRES: Dr. Nazmi Kozak, Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Yunus Emre Kampüsü, 26470 Eskişehir, Tel : (0222) 335 05 80/6101, Fax : (0222) 335 66 51, (veya tellfax: 0312 - 479 10 84), E-mail: anatolia@tr.net

MAKALE TESLİMİ: Dergiye gönderilen makaleler üç nüsha halinde gönderilmeli ve şu kurallara uyularak hazırlanmalıdır: Başlık sayfası, makalenin ana metni, dipnotları, tablo ve grafikler ve gerekiyorsa teşekkür sayfası. Gönderilen birinci nüshaya yazarın adı-soyadı ve akademik derecesi, telefon ve fax numaraları ile (varsa) e-mail adresini içeren kısımların yazılmasının yanı sıra, akademik alanını ve çalıştığı araştırma konularını da kapsayan kısa bir özgeçmiş yer verilmelidir. Diğer iki nüshanın kapak sayfasına makalenin yalnızca başlığı yazılmalıdır. Makaleler A4 kağıdın yalnızca bir yüzüne çift aralıklı yazılmalı ve dikkatli bir şekilde kontrol edilmelidir. Makalelerin uzunluğu 25 sayfayı aşmamalı, eğer makalelerin uzunluğu 25 sayfadan uzun ise dergi editörlüğü ile makale gönderilmeden önce ilişkiye geçilmelidir (genç yazarların makalelerini dergiye göndermeden önce daha deneyimli yazarlara incelettirmeleri önerilir). Gönderilecek olan makalelerin daha önce herhangi bir yayında yayımlanmamış olmasına özen gösterilmelidir. Bununla birlikte, daha önce yayımlanan bir makalenin çevrisi, kısaltılmış ya da genişletilmiş şeklinin gönderilmesi durumunda, daha önce yayımlanmış orijinal kısmın örneği de gönderilmeli ve daha önce yayımlanan makaleden farklı olan yönler ayrıca belirtilmelidir.

DISKET: Makaleleri içeren bilgisayar disketlerinin gönderilmesi, makalenin yayımlanmaya uygun görülmesinden sonra istenecektir. Makalenin yayımlanmaya uygun görülmesinin ardından makalenin yer aldığı bir disket (3.5 ebatında) ile bilgisayar çıktısının gönderilmesi istenecektir. Makalenin yazılacağı programın yazımında Microsoft Word programının herhangi bir versiyonu ile Macintosh bilgisayarların herhangi bir yazım programı tercih edilmelidir. Disketlerin gönderimi sırasında, makalelerin hangi programda yazılmış olduğu belirtilmelidir.

ÖZETLER VE ANAHTAR SÖZCÜKLER: Makalelere ait 150-200 sözcükten oluşan Türkçe öz (abstract) hazırlanmalıdır. Özün hazırlanmasında şu sıraya uyulmalıdır (1) çalışmanın amacı ve kapsamı, makalenin içerdiği çalışmanın orijinal yönü ve incelediği alana getirdiği katkı/katkılar, (2) makalenin hangi yöntem ile hazırlandığı, uygulanan temel yöntemler, yeni teknikler ve yapılan işlemler, (3) ortaya konulan önemli bulgular kısaca belirtilmeli ve (5) sonuç olarak ise, makalenin konu edindiği çalışmanın amacı, yapılan öneriler, bulgular ve değerlendirmeler kısaca belirtilmelidir.

METİN İÇERESİNDE YAPILACAK ATIFLAR: Metin içerisinde yapılacak atıflarda yazarın ve eserin yayım yılı, arada herhangi bir noktalama işaretine yer verilmeden yazılmalıdır. Örneğin (Dener 1995) ya da (Özdemir 1994, 1996) ya da (Kozak 1996) ya da (Uysal ve Diğerleri 1992) ya da (Dener 1995: 14-21). Metin içerisinde herhangi bir dipnota yer verilmemelidir. İnternet ortamındaki makale ve dokümanlara atıf yapılması durumunda atıf metin içerisinde 'sayı' verilerek gösterilmelidir.

KAYNAKÇA: Atıf yapılan bütün kaynaklar cilt, sayı ve sayfa numarasının hepsini kapsamalıdır. Kaynakların listesine çalışmanın sonunda ve aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi yazarların soyadı sırasına göre yer verilmelidir.

Sürelî Yayınlar / Dergiler:

Yücelt, U. ve Marcella, M. (1996). Services Marketing in the Lodging Industry: an Empirical Investigation, *Journal of Travel Research*, 34 (4): 32-38.

Kitaplar:

Witt, E. S. ve Witt, C. A. (1992). *Modelling and Forecasting in Tourism*. Londra: Academic Press.

Kitap Bölümleri:

Uysal, M. ve Hagan, L. A. R. (1992). Motivations of Pleasure Travel and Tourism. İçinde M. Khan, M. Olsen ve T. Var (Editörler), *VNR's Encyclopedia of Hospitality and Tourism* (ss. 798-810). New York: Van Nostrand Reinhold.

İnternetteki Makaleler:

Elektronik Reference Formats Recommended by the American Psychological Association. (19 Kasım 1999). Washington, DC: American Psychological Association <http://www.apa.org/journals/webref.html> adresinden alınmıştır.

İnternette diğer tür doküman ve bilgilere atıfta bulunulması durumunda "<http://www.apa.org/journals/webref.html>" adresinde yer alan "Elektronik Reference Formats Recommended by the American Psychological Association" başlığı altındaki açıklamalar dikkate alınmalıdır.

TABLO, ŞEKİL VE FOTOĞRAFLAR: Makale ile ilgili diğer bütün ekler özenle hazırlanmalı, ayrı sayfalarda gönderilmeli ve metin içerisinde nerede yer alacağı belirtilmelidir (Tablo I buraya gibi). Tablolar ana metine atıf yapılmadan anlaşılır bir şekilde olmalı, tablo başlığının yanı sıra kolonlar için de başlık verilmelidir. Çok uzun ya da çok geniş tablolardan kaçınılmalıdır. Şekil ve grafikler sade ve baskı için hazır olmalı ve başlık içermelidir. Birinci yazarın adı ve grafik numarası kağıdın arkasına silik bir şekilde kurşunkalem ile yazılmalıdır. Şekil ve grafikler için başlıklara çalışmanın sonunda ayrı bir sayfada yer verilmelidir. Fotoğraflar, beyaz düz kağıt üzerinde gönderilmeli (slaytlar kabul edilmemektedir) ve bu sayfalara numara verilmemelidir.

SAYFA ÖRNEKLERİ VE ÇOĞALTIMLAR: Düzenlenmiş sayfa örnekleri yazıda belirtilen ilgili yazara -gerekli görülürse- gönderilecektir. Ek olarak, makalelerin yer aldığı dergi sayısının gönderilmesi işlemleri için bir talep formu da yer alacaktır. Düzenlenmiş sayfa örnekleri üzerinde sadece küçük değişikliklere izin verilmektedir.

EDİTÖRDEN..

Hasan Olalı hocanın adını ilk kez Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nda öğrenci iken duymuştum. Zannedersem yıllardan 1983 veya 1984 olmalı. Yüksekokulda okuduğumuz derslerden birinde ders materyali olarak Hocanın yazarlarından birisi olduğu "*Dış Tanıtım ve Turizm*" kitabı kullanılmıştı. Bu kitapta Hocanın hazırlamış olduğu bölümdeki konuları derste okumuştuk.

Hoca ile ilk kez karşılaşmam ise, öğrencisi olduğum yüksekokulun Mayıs 1986 tarihinde düzenlemiş olduğu "*Turistik Kaynakların Tanıtılması, Çoğaltılması ve Korunması Sempozyumu*" dolayısıyla olmuştu. Söz konusu sempozyuma pek çok bilim adamı ve bürokrat gibi Hoca da katılmış ve bir de bildiri sunmuştu. Kitabını okuduğumuz bir hoca ile karşılaşmak bizleri mutlu etmiş ve toplantı aralarında birkaç kişi Hocanın etrafını sarmış, onunla sohbet etmiştik.

Mezuniyet döneminde ise, her nasılsa, mezunlar yıllığının hazırlanması işini üstlenmiştim. Yıllığı hazırlarken, yıllığın bir mezunlar yılığı olmasının yanı sıra kalıcı olmasını sağlamak için, içerisinde bilimsel makalelere de yer vermek düşüncesi hasıl oldu. Bu amaca yönelik olarak, o dönemde adını bildiğim 10-12 hocaya mektup yazmış ve makale istemiştim. Başvurduğum kişilerden beşinden olumlu yanıt almıştım. Yazı gönderenler arasında Hocanın da olması beni fazlasıyla memnun etmişti. Altı makale ve mezunlarla ilgili bölümden oluşan Yıllık, bir dizi trajedi-komik maceradan sonra basılabiliyordu.

Hoca ile ikinci kez karşılaşmam, 1991 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi'ndeki doktora derslerim sırasında gerçekleşti. Hoca, o dönemde söz konusu üniversitenin Turizm İşletmeciliği Doktora Programında dersler vermekteydi. Benim de içerisinde olduğum sınıfa "*Otel İşletmeciliği*" dersini okuttu. Dersler sırasında babacan tavırları ile hepimizin sevgisi kazandı. O dönemde, Anatolia dergisinde yayımladığımız röportajlardan birini de Hoca ile yapmak istemiş, ancak çeşitli nedenler dolayısıyla bunu gerçekleştirmek mümkün olamamıştı. Hoca, "*daha sonra yaparız*" demişti. Bir özel sayı ile Hocaya olan öğrencilik borcunu yerine getirmiş olmanın dolayı mutluyum.

"Prof. Dr. Hasan Olalı Özel Sayısı"nın hazırlanmasına misafir editör olarak katkıda bulunan Prof. Dr. Orhan İçöz ve Prof. Dr. Alp Timur'a, katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Nazmi KOZAK

İÇİNDEKİLER**5 Anatolia'dan..**

Mehmet ÖZDEMİR

MAKALELER

- 9 Hasan Olalı: Kısa Yaşam Öyküsü ve Tespit Edilebilen Eserleri ile Yönettiği Tezlerin Bibliyografyası Üzerine Bazı Gözlemler**
Nazmi KOZAK
- 22 Kapadokya'yı Ziyaret Eden Turistlerin Genel Seyahat Motivasyonları ve Tatmin Olma Durumları**
Özlen ÖZGEN
- 35 Turizm Sektörünün Ekonominin Diğer Sektörleri ile Bağlantılarının Girdi-Çıktı Analizi ile Değerlendirilmesi**
Mesut ÇAKIR - Aziz BOSTAN
- 45 Türkiye'deki Otel İşletmelerinde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliğine Yönelik Bir Araştırma**
Ahmet GÜRBÜZ
- 57 Hizmet Kalitesi Ölçümünde Yeni Bir Yaklaşım: Kritik Olaylar Tekniğı**
Sevgi Ayşe ÖZTÜRK
- 69 Kültürel Mirasın Korunması ve İstanbul İlindeki Tarihi Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı Üzerine Bir Deneme**
Fisun İstanbullu DİNÇER - Sema Muğan ERTUĞRAL
- 79 Turizm Hareketlerinin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi: Belek, Karpas ve Girne Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme**
Mehmet ÖZDEMİR - M. İlhan GÜRKAN - Mehmet KIRAL
- 85 Otel İşletmelerinde Etkileşimli Televizyon Sisteminin (ETV) Kullanımı**
Meryem Akoğlan KOZAK - Volkan YÜZER
- 93 Terörizm ve Turizm**
Bahar TANER
- 99 Konaklama İşletmelerinde Animasyon Faaliyetlerinin Hizmet Satışlarına Etkisi**
Ayhan GÖKDENİZ - Yakup DİNÇ
- 107 Akdeniz Havzası'nda Barış, İstikrar ve Refahın Sağlanmasına Yönelik Bir Bölgesel İşbirliği Önerisi: Turizm Endüstrisinde Pan-Akdeniz İdeali**
Sibel MEHTER AYKIN
- 124 İş Doyumunun Ölçülmesi: İzmir İl Sınırlarında Faaliyet Gösteren Seyahat Acenteleri Üzerine Bir İnceleme**
Özkan TİTİNCÜ - Olgun ÇİÇEK
- 129 Türkiye Turizm Yayıncılığı Tarihinden Bir Süreli Yayın: T.C. Turizm Bankası A.Ş. Bülteni (1983-1988)**
Mehmet ÖZDEMİR - Nazmi KOZAK
- 142 Türkiye'de Otel Genel Müdürlerinin İş Devir Süreleri ve Nedenleri Üzerine Bir Araştırma**
Kemal BİRDİR
- 149 Sürdürülebilir Turizm ve Yerel Ölçekli Bir Sürdürülebilir Turizm Gelişme Modeli Önerisi**
Şenel ÇAVUŞ - Abdullah TANRISEYDİ
- 160 Seyahat Sıklığı Değişkenine Göre Müşteriler Tarafından Otel Özelliklerinin Değerlendirilmesi**
A. Celil ÇAKICI
- 169 Turizm - Terörizm İlişkisi ve Türkiye Örneğı**
Kamil UNUR

EDİTÖRE MEKTUP

- 178 Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalında Doçentlik Sınavları Üzerine-2**
Orhan İÇÖZ

KONFERANS NOTLARI

- 181 Teknolojinin Kültür Turizmi Üzerindeki Etkileri Konferansı**
Meral KORZAY
- 184 1. Ulusal Türkiye Turizmi Sempozyumu'nun Ardından..**
Murat AZALTUN

Turizm - Terörizm İlişkisi ve Türkiye Örneği

Kamil UNUR

Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü

ÖZ

Bu çalışmada turizm ile terörizm arasındaki ilişki değişik boyutları ile irdelenmektedir. Çalışma kapsamında öncelikle terörizmin ne olduğu, turizm sektörü ile nasıl bir ilişkisi olduğu ve turizm faaliyetlerinin terörizmden nasıl ve ne ölçüde etkilendiği üzerinde durulmaktadır. Çalışmada turizmin Türk ekonomisindeki yeri, Türk turizminin gelişimi incelenmekte, daha sonra PKK terörünün Türk turizmi üzerine etkisi hem Güney Doğu Anadolu Bölgesi ölçeğinde hem de Türkiye ölçeğinde incelenmektedir. Çalışmada 1999 yılında Türk turizminde yaşanan kriz ile Abdullah Öcalan'ın yakalanıp Türkiye'ye getirilmesiyle yaşanan terör olayları arasındaki ilişki daha ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmaktadır. Bu çalışma bir literatür taraması olup ikincil kaynaklardan elde edilen istatistiksel bilgilerle desteklenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Turizm, Terörizm, Türkiye

GİRİş

Bir çok ülke için önemli bir gelir kaynağı ve insanlığın ulaştığı en barışlıl çabalardan biri olan turizm, dünyanın her tarafında terör hareketlerinden olumsuz olarak etkilenmekte ve tehdit edilmektedir. Terörizme karşı mücadelede bir çok devlet işbirliği yapmasına karşın, dünyadaki turizm hareketlerini olumsuz yönde etkileyen en önemli unsurlardan birisi olmaya devam etmektedir.

Türkiye son 17 yıl boyunca ağırlıklı olarak etnik terörün etkisinde kalmış bir ülke olarak, turizmi terörizmden en çok etkilenen ülkelerden birisidir. Bu etki özellikle terörün yoğun olarak yaşandığı Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde daha belirgin olarak hissedilmiştir. 1999 yılında terör örgütü PKK'nın başı Abdullah Öcalan'ın yakalanmasıyla birlikte gelişen terör olayları sonucu Türk turizmi önemli bir düşüş yaşamıştır.

TERÖRİZM VE TERÖR HAREKETLERİNİN GEÇMİşİ

Terörizm kelime olarak Edmun Burke'nin 1792-94 Fransız Devriminin ardından kurulan yeni Fransız devletini terör saltanatı "reign of terror" olarak eleştirmesi ile ortaya çıkmış (Sönmez 1998) ve bugüne kadar kullanılmıştır.

İlk ortaya çıktığından bu yana hem Şekil ve isim değiştirerek hem de sayısal olarak artarak devam eden terörizm değişik meslek gurupları tarafından çok değişik Şekillerde tanımlanmaktadır. Schmidt ve Youngman "Siyasî Terörizm" adlı kitaplarında, akademisyenler arasında yaptıkları araştırma sonucu 109 değişik terörizm tanımı olduğunu ortaya koymuşlardır. Kendi tanımlarında ise terörizmi; "politik amaçlara ulaşmak için sivillere yada sivil hedeflere karşı önceden tasarlanmış Şiddet eylemleri yada Őiddete başvurma tehdidi" olarak ele almışlardır (Ganor 1999).

Amerika Savunma Bakanlığı ise terörizmi; "etnik bir gurup yada guruplar tarafından politik amaçlar doğrultusunda önceden tasarlanmış; sivillere ve/veya silahlı güvenlik kuvvetlerine karşı girişilen her türlü şiddet eylemleridir" (Sönmez 1998) şeklinde tanımlamaktadır.

Yine aynı kaynakta uluslararası terörizm; "bir ülke sınırlarının aşılması başka ülkelerde de eylem yapılması ve/veya bu terör eylemlerinin terörün kaynağı ülke dışındaki ülkelerin sivil vatandaşlarına da yönelmiş olması" şeklinde tanımlanmaktadır.

Karber'e göre terörizm; sadece bir iletişim aracıdır (Sönmez 1997). Çünkü;

1. Terörist, bir mesaj göndererek bir iletişim başlatır (muhtemelen masum insanların güvenliğine karşılık belli bir talepte bulunur),
2. Mesaj, gönderilmesi niyet edilen hedefe gönderilir (genellikle bu hedef kalabalık bir izleyici topluluğudur, sözcüğü; teröristlerin devleti protesto etmeleri sonucu mesajın çok geniş kitlelere ulaşması),
3. Terörist eylemin kendisi (bombalama, uçak kaçırma vb. gibi) bir mesajdır,
4. Terörist şiddette kullanılan iletişim aracı (örneğin; turistler) genellikle masum insanlardır,
5. Mesajın gönderildiği hedefin tepkisi, (devletin teröristin ve/veya teröristlerin isteklerini yerine getirmesi) teröristin hedefe ulaşım sağlayacağı konusunda bir geri beslemedir.

Bu yaklaşıma göre, turist terörizmin zaman zaman kullandığı ve kullanmaya devam edeceği ideal bir iletişim aracıdır.

Bugüne kadar uluslararası topluluğun ortak bir terörizm tanımı etrafında birleşememeleri ve bir ülkenin terörizm kabul ettiğini bir başka ülkenin terörizm olarak kabul etmemesi gibi nedenler küresel boyutta terörizmle daha etkili bir şekilde mücadele edilememesine neden olmaktadır.

Hem amaç hem de amaca ulaşmak için araç olarak kullanılan terörizm sürekli bir değişim ve gelişim içerisindedir. Bu durumun en çarpıcı kanıtı ise teröristlerin kullandığı silahlardır. Teröristlerin kullandığı silahların gelişmişliği çok ürkütücü boyutlara ulaşmıştır. Öyle ki kitlesel imha silahları olan biyolojik ve kimyasal silahları bile elde edebilir duruma gelmişlerdir. Örneğin; bir terörist gurup 1995 yılında Tokyo metrosuna Sarin gazı atarak kitlesel bir öldürme eylemine girişmiştir.

Bütün bu değişimlerin yanında terörizmin varlığı

konusunda değişmeyen unsurlar da devam etmektedir. Bu unsurlardan bazıları şunlardır;

1. Terörizmi yaratan koşullar (işsizlik, aşırı nüfus artışı ve açlık gibi çoğunlukla sosyo-ekonomik nedenler) ortadan kalkmadıkça, terörizm var olmaktadır ve var olmaya da devam edecek gibi gözükmektedir. Örneğin, PKK örgütünün doğup büyüdüğü, terörün yeşerdiği illerimizdeki refah düzeyi Türkiye ortalamasının çok gerisindedir. Nitekim Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre Ağrı ve Muş illerindeki kişi başına gelir düzeyi, Türkiye ortalamasının dörtte biri kadardır. İstanbul ile kıyaslandığında bu oranlar daha da düşmektedir. Ağrı'daki kişi başına gelir düzeyi, bir Afrika ülkesi olan Zimbabve'nin kişi başına milli gelirinden daha düşüktür (Ekonomist 1999, 18).

2. Geçmişte olduğu gibi bugün de terörizm çeşitli gerekçelerle bir çok devlet tarafından desteklenmeye devam etmektedir ve öyle görünüyor ki desteklenmeye de devam edecektir. Örneğin, Türkiye'nin bazı komşularının PKK terör örgütünü destekledikleri ve yardım ettikleri bilinen bir olgudur.

3. Her geçen gün sivil hedeflere yönelik terörist eylemler artarak devam etmektedir. Geleceğe yönelik tahminler ise terörizmin yazılı ve sözlü basında daha kolay yer alarak mesajlarını daha kolay hedefe iletebilmelerinden dolayı, kolay ve savunmasız hedef olan sivil hedeflere yöneleceği şeklindedir.

Daha önce de değinildiği gibi, terörist guruplar eylem yaparken belli bir hedefe mesaj vermek niyetindedirler. Bu mesajı da en iyi yazılı ve sözlü basın yoluyla vermenin mümkün olacağını düşünmektedirler. Bu nedenle, yazılı ve sözlü basının ilgi duyacağı sansasyonel eylemlere yönelmektedirler. Uluslararası turizm hareketine katılan turistlere karşı yapılan terörist eylemler hem turistlerin bulunduğu ülkedeki (turist çeken ülke) hem de turistlerin geldiği ülke ve/veya ülkelerde ki yazılı ve sözlü basında ilk haber olarak verilmesi nedeni ile uluslararası turizm-uluslararası terörizmin en belirgin hedeflerinden biri haline gelmektedir.

TERÖRİZM VE TURİZM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ekonomik açıdan bakıldığında, 1992 yılında uluslararası ticaretin yüzde 7'sini oluşturan uluslararası turizm dünyanın en büyük üçüncü sektörüdür (Edgell 1993; Karabulut 1998). Dünya Turizm Örgütüne (WTO) göre dünyada silahlanmaya harcanan paranın iki katından fazlasının harcandığı turizm sektörü dünyanın en büyük ve en verimli sektörlerinden birisidir.

Dünya Turizm ve Seyahat Konseyine (WTTC) göre 100 den fazla ülkede önemli bir endüstri olan yerel ve uluslararası (iç ve dış) turizm, bu ülkelerin 1993 yılında 3 trilyon ABD dolarından fazla bir gelir elde etmelerine neden olmuştur. Yine turizm 1993 verileriyle dünyada 126 milyondan fazla insana iş olanağı sağlamıştır. Bu rakam dünyada çalışan her 15 kişiden birinin turizm sektöründe çalıştığı anlamına gelmektedir. WTO ve WTTC'nin rakamları 1999 yılında uluslararası turizm hem gelir hem de turist sayısı olarak 1988 rakamlarına oranla %3.2 artarak uluslararası turist sayısında 657 milyon kişiye, turizm geliri ise 455 milyar ABD Dolarına ulaştığını göstermektedir. Uluslararası turist sayısının 2000 yılında 720 milyona, 2010 yılında ise 1 milyara ulaşması beklenmektedir (WTO 2000). Turizm Bakanlığı verilerine göre 1999 da 1998 yılına göre Türkiye'ye gelen turist sayısı yüzde 23.2 düşerek 7 milyon 483 bin kişi; Türkiye'nin turizm gelirleri ise yüzde 27.6 düşerek 5.193 milyar dolar olmuştur (Türsab 2000). Dünya Turizm Örgütü'nün tahminlerine göre Türkiye'ye gelecek turist sayısı 2010 yılında 17.1 milyon kişi olacaktır (http://www.world-tourism.org/press-rel/00_0313T.htm).

Özellikle uluslararası turizmin bu kadar gelişmesinin nedenlerinden birisi de hiç şüphesiz dünyada ki görece barış ortamıdır. Çünkü; "turizm barışın olmadığı yerde asla başarılı olamaz. Barış ise terörist eylemlerin ve savaşın yokluğudur" (Litvin, 1998). Örneğin, Pakistan olağanüstü doğal ve kültürel çekicilikleriyle yüksek turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen kuruluşundan bugüne kadar iç istikrarı ve dış barışı sağlayamamasından dolayı bu potansiyelini bir türlü harekete geçirememiştir (Richter 1999).

Uluslararası turizm 657 milyon uluslararası turist ve 455 milyar ABD doları geliri (1998) dünyanın en büyük sektörlerinden biri olmasına karşın; politik istikrarsızlık, savaş ve terörizmden çok çabuk etkilenen hassas bir sektördür. Terör örgütü liderinin yakalanması ve sonrasında gelişen terörist eylemler, Kosova sorunu 17 Ağustos Gölcük depremi gibi güvenlikle ilgili olaylar sonucunda Türkiye yönelik turist talebinde meydana gelen ani ve hızlı düşme yukarıdaki savı kanıtlar nitelikte yaşanan en son örneklerden biridir. Turizm ve terörizm arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırmacı da (İsrail, Mısır, Türkiye, Kuzey İrlanda ve Yugoslavya örneklerinde olduğu gibi) terörizmin turizmi olumsuz yönde oldukça fazla etkilediğini ortaya koymuşlardır (Endlers ve Sandlers 1991; Endlers, Sandlers ve Parise 1992; Mansfeld 1994; Hall ve Sullivan 1996; Sönmez ve Graefe 1995; ABD. Devlet Bakanlığı 1995, 1996; Aziz

1995; Wahab 1996; Mansfeld 1999). Bu çalışmada savaş ve politik istikrarsızlığın turizmi nasıl etkilediği konusuna girilmeyecektir. Çalışmanın kapsamı yalnızca terörizmin uluslararası turizme etkisi ile sınırlı tutulmuştur.

Turizmin ve terörizmin bir çok ortak noktası vardır. Bu ortak noktaları şu şekilde sıralanmıştır

- Her ikisi de ulusal sınırların ötesine taşarak uluslararası boyut kazanır.
- Her ikisinin de hedefi birden çok ülke vatandaşlarıdır.
- Her ikisi de ulaştırma ve iletişim alanında meydana gelen teknolojik gelişmeleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadırlar.

Turizm ile terörizmin bir çok ortak noktası olmasına rağmen, birbirinin tam zıttı iki olgudur. Çünkü, turizmi ortaya çıkaran ve geliştiren barış, politik istikrar ve ekonomik refah gibi güzellikler iken; terörizmi ortaya çıkaran politik istikrarsızlık, işsizlik ve açlık gibi olumsuz etmenlerdir. Turizm terörizmin olduğu yerde azalır yok olurken; terörizm turizmden faydalanmaktadır. Bu faydalanma değişik şekillerde olmaktadır:

- Daha önce de belirtildiği gibi, turistlere yapılan terörist saldırıları sözlü ve yazılı basında dramatik bir şekilde işlendiğinden, çok kısa sürede çok geniş halk kitlelerine ulaşabilmekte ve teröristler tarafından verilmek istenen mesaj yerine ulaşmaktadır.
- Turizmin gelişmesi için devletin bir çok önlem alması ve turizmden gelir elde etmesi nedeniyle turizm teröristler açısından bir anlamda devleti temsil etmektedir. Bu nedenle turizm sektörüne yapılan her terörist saldırı aslında devlete yapılmış bir saldırdır.
- Devletin turistik bölgelerde turistleri hem bıkırtmamak hem de onları korkutmamak için çok sıkı güvenlik tedbirleri almadığı düşünülebilir. Görece olarak güvenliğin daha gevşek olması ve teröristlerin turistler arasında dikkat çekmeden kolayca gizlenebilmesi, turizmi terörist saldırılar için çok kolay bir hedef haline getirmektedir.
- Özellikle kökten dinci terörizm için uluslararası turistlerin batıyı ve "yozlaşmayı" temsil etmesi, Marksist/Leninist terörizm için kapitalizmi ve toplumun ve/veya toplumların zengin sınıfını temsil etmesi turizmin terörizm için hedef haline gelmesine neden olmaktadır.

Tablo 1'de 1993-1996 yılları arasında terörizm için çok

kolay bir hedef olan uluslararası turistlere yönelik terör eylemlerinin bazıları verilmiştir. Tablodan da görüleceği gibi bir çok ülkede terörist eylemlerin turistlere yönelmesi nedeni ile bir çok turist ölmüş ve yaralanmıştır.

Uluslararası turistlere karşı yapılan terörist eylemler uluslararası turizmi etkilemektedir. Çünkü; terör korkusu yada güvenlik kaygısı potansiyel turistlerin karar verme sürecinde etkili olmaktadır. Potansiyel turistler ilk olarak seyahatle ilgili olan ve olmayan faaliyetler arasında seçim yaparlar; seyahat seçilirse, ulusal ve uluslararası turistik merkezler arasında seçim yaparlar ve en son olarak da turistik merkezler arasında fayda ve maliyetlerine göre bir karşılaştırma yaparlar. Potansiyel turistler turistik merkezlerin maliyetlerini karşılaştırırken, konaklama, ulaşım, zaman vb. gibi tipik tatil maliyetlerinin yanında hastalık, kaza ve terörizm gibi risk faktörlerini de dikkate almaktadırlar. Potansiyel turistler tarafından terörizm tehlikesi olan bir turistik merkezin, güvenli bir merkezden daha maliyetli olarak algılanması olasılığının yüksek olduğu varsayılabilir. Bugüne kadar yapılan bilimsel çalışmalar bu varsayımı (turistlerin terörizm tehlikesi olan bölgeleri tercih etmemesi) doğrular niteliktedir.

Aşağıda bunun örnekleri yer almaktadır.

- 1985 ve 1986 yıllarında İtalya'da meydana gelen terör olayları sonucunda, İtalyan Otelciler Birliği'nin yapmış olduğu açıklamaya göre; sadece Amerikalıların %70'lere varan rezervasyon iptalleri sonucu İtalya 800 milyon Dolar turizm geliri kaybetmiştir (Akkaya 1991).
- Avrupa'ya paket turlar hazırlayan Amerikalı tur operatörlerinin 1986 yılındaki satışları bir önceki yıla göre %50 azalmıştır (Akkaya 1991).
- 1992 yılında turistlere karşı başlayan terörist eylemler sonucunda Mısır'ın turizm gelirleri %43 oranında azalmıştır (Sönmez 1998).
- Dünya Turizm Örgütüne (WTO) göre, terörist eylemler 1985 yılında dünya genelinde turizm gelirlerinde \$105 milyar azalmaya yol açmıştır (Sönmez 1998).

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi terörizm uluslararası turizmi olumsuz yönde etkilemektedir. Uluslararası turizm hareketlerinin en azından belli bir oranı terörizm riskinin olduğu bölgelerden daha güvenli bölgelere kaymaktadır. Bu durumda da terörizmin yaşandığı ülkeler elde edebilecekleri turizm gelirlerinin bir kısmını başka ülkelere kaptırmaktadırlar.

Tablo.1. Turistlere Yönelmiş Önemli Terörist Saldırıları

YIL	ÜLKE	OLAY
1993	ABD	New York'ta ki Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması, 6 ölü ve 1000 yaralı.
1993	Peru	Ayachucho bölgesinde teröristler tarafından öldürülmüş 2 Avrupalı turistin cesedinin bulunması.
1993	Mısır	Bir yolcu treninde bomba patlaması ve 6 yabancı turistin yaralanması.
1993	Mısır	Güney Koreli turistlerin olduğu otobüse molotof kokteyli atılması.
1993	Mısır	Piramitlere giden bir turist otobüsünün altında bomba patlaması ve 2 ölü ve 12 yaralı.
1993	Mısır	Kahire'de turist otobüsünün yakılması 7 Avusturyalı ve 8 Mısırlı'nın yaralanması.
1993	Cezayir	Silahlı İslami grup tarafından Fransız uçağının kaçırılarak 3 rehinenin öldürülmesi ve teröristlerinde Fransız güvenlik kuvvetlerince öldürülmesi
1994	Mısır	Kahire yakınlarında bir turist otobüsüne yapılan silahlı saldırı sonunda 18 Yunan'lı turistin öldürülmesi.
1995	Hindistan	Keşmir eyaletinde 6 turistin rehin alınması, bir turistin kaçması ve bir turistin başının kesilmesi.
1996	İspanya	İberya havayollarına ait yolcu uçağının kaçırılması.
1996	A.B.D.	Atlanta Olimpiyat Oyunları sırasında Centennial Olimpik Parka bomba konulması ve 2 kişinin ölümü ve çok sayıda kişinin yaralanması

Kaynak: Fletcher (1993); ABD Devlet Bakanlığı (1994, 1995, 1996) (Tablo özetlenerek alınmıştır)

Terörizmden dolayı turizmleri etkilenen ülkelerden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Sönmez 1998).

Kuzey İrlanda: IRA terörü yüzünden 1967'de 1 080 000 olan Kuzey İrlanda'ya gelen turist sayısı 1976 yılında 321 000'e düşmüştür. 1994 yılında ateşkes ilan edilmesi ile bir önceki yıla göre turist sayısında %59'luk bir artış kaydedilmiştir.

Mısır: Kökten dinci İslami terörün 1992'den itibaren turizm endüstrisini hedef alması sonucunda 1992 ve 1995 yılları arasında Mısır'a gelen uluslararası turist sayısında %20'lik düşüş yaşanmıştır.

Peru: Aydınlık Yol isimli Marksist gurubun terör eylemleri sonucu 1989'da Peru'ya gelen yabancı turist sayısı 350 000 iken, 1991'de bu sayı 33 000'e inmiştir.

Türkiye: PKK terör örgütünün 1991'den itibaren Türkiye'nin turizm endüstrisine yönelik terör eylemleri sonucunda Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı 1993'te 1992'ye oranla %8 düşüş göstermiştir.

PKK TERÖRÜ İLE TÜRK TURİZM SEKTÖRÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Son yıllarda hızla gelişen Türkiye'nin en genç ve en dinamik sektörlerinden biri olan Türk turizm sektörü ilişki içerisinde olduğu diğer sektörler de dikkate alındığında Türkiye'nin lokomotif sektörlerinden birisidir. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi 1991 Körfez krizinden sonra küresel krizin yaşandığı 1998 yılı da dahil olmak üzere 1999 yılına kadar Türki-

ye'nin turizm gelirlerinde sürekli bir artış yaşanmıştır. Aynı dönem içinde Türkiye'ye gelen turist sayısında da 1993 ve 1994 yılları dışında sürekli bir artış söz konusudur. Turizmde ki bu gelişme turizm gelirlerinin ihracat gelirleri ve ulusal gelir içindeki payının artmasına dolayısıyla turizmin Türk ekonomisi içindeki öneminin daha iyi anlaşılmasına neden olmuştur. Öte yandan 1999 yılında ise terörizmin etkisi ile hem turizm gelirlerinde hem de turist sayısında büyük bir düşüş yaşanmıştır.

Türk ekonomisinde önemli bir yere sahip olan turizm sektörünün sanayi ve tarım sektörünün aksine hemen hemen bütün değişimlerden etkilendiği gözlemlenmektedir. Hatta turizm sektörünün iç ve dış kaynaklı her türden olumsuz faktöre çok hızlı, olumlu faktöre ise daha yavaş tepki verdiği söylenebilir. Daha önce de belirtildiği gibi turizmin etkilendiği olumsuz faktörlerden birinin de terörizm olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. 1960 ve 1970'li yıllarda Marksist/Leninist terör, 1980 ve 1990'lı yıllarda etnik terör ve son olarak da köktendinci terörü yaşayan Türkiye Cumhuriyeti kısa tarihi boyunca neredeyse terörizmin her türüyle tanışmıştır. Bu terör türleri arasında Türkiye açısından en kanlı ve ekonomik açıdan maliyeti en fazla terör PKK isimli ayrılıkçı örgütün yaptığı terördür. Çünkü yaklaşık 16 yıldır süren PKK terörü 30 bin kişinin ölümüne ve 65 milyar doların terörle mücadeleye harcanmasına neden olmuştur (Ekonomist 1999). Türk turizm endüstrisi de PKK terörizminden olumsuz olarak etkilenen

Tablo 2: Yıllar İtibarıyla Turist Sayısı, Turizm Geliri, ve Turizm Gelirlerinin İhracat İçindeki Payı

YILLAR	TURİST (000)	DEĞİŞİM (%)	TURİZM GELİRİ (Milyon \$)	DEĞİŞİM (%)	İHRACAT GELİRİ (milyon \$)	TURİZM GELİRLERİNİN İHRACAT GELİRLERİ İÇİNDEKİ PAYI (%)	ULUSAL GELİR (milyon \$)	TURİZM GELİRLERİNİN ULUSAL GELİR İÇİNDEKİ PAYI (%)
1990	5389	-	2705	-	129959	17,27	150,736	1,79
1991	5517	2,4	2654	-1,9	13593	16,34	150,168	1,77
1992	7076	28,3	3639	37,1	14715	19,83	158,121	2,30
1993	6500	-8,1	3959	8,8	15345	20,51	178,717	2,22
1994	6670	2,6	4321	9,1	18106	19,27	132,298	3,27
1995	7726	15,8	4957	14,7	21637	18,64	170,076	2,91
1996	8614	11,5	5650	13,9	23224	19,57	181,821	3,11
1997	9689	13,0	7008	23,9	26261	21,06	192,438	3,64
1998	9752	0,6	7177	2,4	26974	21,01	206,559	3,47
1999	7464	-23,4	5193	-27,64	26588	16,33	180,119	2,88

Kaynak: DİE * 1994 rakamları 1992 rakamlarından daha düşüktür.

Turizm-Terörizm İlişkisi ve Türkiye Örneği

faaliyet kollarından birisidir. Türkiye 1983 yılında 411 milyon ABD doları olan turizm gelirini %104.4 artırarak 1984 yılında 840 milyon ABD dolarına çıkarmakla tarihindeki en büyük sıçramayı yaparken PKK ülkede ilk eylemlerini gerçekleştirmekteydi. Eylem yapmanın kolaylığı, eylemin sansasyon yaratması ve birçok ülke basınında kolayca yer alması vb. gibi nedenlerle PKK turistleri ve turizm sektörünü de hedef alarak turizm hareketlerindeki gelişmelerden yararlanmaya çalışmıştır. Bu amaçla, PKK Türkiye Cumhuriyetine karşı fiilen mücadeleye başladığı 1984 yılından günümüze kadar çeşitli terör eylemleri gerçekleştirmiştir. PKK hem bütün eylemleriyle hem de Tablo 3'de önemlileri verilen turistlere yönelik eylemleriyle Türkiye'nin güvensiz bir ülke olduğu imajını yaratarak Türkiye'ye olan turizm talebini azaltmayı ve Türkiye'yi ekonomik açıdan kayba uğratmayı amaçlamıştır. Tablo 3 ve 4'deki rakamlar PKK'nın bu amacında belli oranda başarılı olduğunu göstermektedir. O tarihten bu güne kadar PKK terörü Türk turizm sektörünü gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak hedef almaya ve olumsuz olarak etkilemeye devam etmiştir.

Tabloda da görüldüğü gibi PKK'nın doğrudan turistlere karşı gerçekleştirdiği eylemler özellikle 1993 ve 1994 yıllarında yoğunlaşmaktadır. Tablo 2'de gö-

rüldüğü gibi 1993 yılında Türkiye'ye gelen turist sayısında -%8.1 bir düşme yaşanmıştır. 1994 yılında %2.6 oranında bir artış söz konusu ise de toplam turist sayısı 1992 yılında gelen turist sayısından -%5.8 daha düşüktür. Dolayısıyla 1993 yılında Türkiye'ye olan turist talebindeki düşme ve 1994 yılında turist sayısındaki artışın çok düşük düzeyde kalmasının nedenlerinden birisinin PKK'nın gerçekleştirdiği turistlere yönelik terör eylemleri olduğu söylenebilir. Nitekim 1993 ve 1994 yıllarında yaşananlar konusunda TURSAB dergisinin değişik sayılarında yer alan değerlendirmeler ve bilgiler PKK terörünün Türk turizmni olumsuz etkilediği savını güçlendirmektedir.

PKK terör örgütünün 1994 yılında İstanbul'da Kapalı Çarşıya bomba koyması ve bir İspanyol turistin ölümü, aynı yıl gelmesi beklenen İspanyol turistlerin sayısının %35 oranında azalmasına neden olmuştur (TURSAB 1995).

1993'te Antalya'da meydana gelen ve 14'ü Türk olmak üzere 26 turistin yaralanmasına neden olan bombalı saldırı, 1993 turizm sezonunda bir dönüm noktası oluşturmuştur. Türkiye'ye turist gönderen ülkeler basınında ve özellikle Almanya, Hollanda ve İtalya'da manşete çıkan bu haber önemli ölçüde rezervasyon iptallerine, son dakika satışlarının azalmasına yol açmıştır (TURSAB 1993). Bu olay sonucu ba-

Tablo 3: Türkiye'de PKK Tarafından 1988-1998 Yılları Arasında Turistlere Karşı Yapılan Önemli Terörist Saldırıları

YIL	OLAY
1993	PKK'nın güney sahillerindeki otelleri bombalaması ve 12 yabancı turistin ve 16 Türk vatandaşının yaralanması
1993	8 değişik olayda PKK tarafından Güney Doğu Anadolu Bölgesinde 19 batılı turistin kaçırılıp haftalarca alıkonulması.
1993	PKK'nın 2 Finlandiyalı turisti "Kürdistan'a" giriş vizesi olmadığı için kaçırması 22 gün alıkonulması.
1994	PKK tarafından Sultan Ahmet Meydanında bomba patlatılması ve bir Alman, bir Hollandalı ve bir İspanyol olmak üzere 3 turistin yaralanması
1994	PKK tarafından Kapalı Çarşıya bomba konulması ve bir İspanyol ve bir Belçikalı olmak üzere 2 turistin ölmesi ve 17 kişinin yaralanması.
1994	Marmaris ve Fethiye'deki bombalama eylemleri sonucu bir turistin ölmesi ve 10 turistin yaralanması.
1994	Siirt yakınlarında bir Japon turistin kaçırılması ve 4 gün alıkonulması
1998	Sultan Ahmet Meydanına bomba atılması ve 2 Hintli, bir Yeni Zelandalı olmak üzere 3 yabancı turistin ve 4 vatandaşın yaralanması.
1998	Ağrı da bir Alman turistin ve bir Türk kamyon sürücüsünün kaçırılması ve ertesi gün Alman turistin bulunması ve Türk kamyon sürücüsünün bulunamaması.

Kaynak: http://www.ict.org.il/inter_ter/orgattack.cfm?orgid=20 (1998)

tı basımında çıkan manşetlerin bazılarında göz atıldığına amaçlarının bir kısmında başarılı olduğu söylenebilir;

İtalya Basını: "Kürt gerillasından uyarı: İtalyan turistleri Türkiye'ye dikkat";

Almanya Basını: "Kürtler Almanları Türkiye'ye gitmemeleri için uyarıyor, Türkiye'de tatile uyarı, bombalar turistlere korku saldı" (TURSAB 1993, 25).

Bu olaylarda PKK terör örgütü Türk devletinin turizm gelirlerini azaltmak, politik istikrarsızlığın oluşmasına katkıda bulunmak, batı basımında yer almak, turist gönderen ülkelerde Türkiye'ye karşı olumsuz bir kamuoyu oluşturmak, ve Türkiye'yi Terör karşısında aciz duruma düşürmek gibi amaçlar gütmüştür.

Tablo 3'de verilen olaylar sadece doğrudan turistlere yönelik eylemlerden bazıları olup bunların dışında PKK'nın hem ülke içinde hem de ülke dışında diplomatlara, büyük elçilik binalarına, sıradan sivil insanlara vb. bir çok değişik şekilde eylem gerçekleştirmesinin de Türk turizmini olumsuz olarak etkilediği söylenebilir. TURSAB'ın Güney Doğu Anadolu Bölgesinde yapmış olduğu araştırma ve 1999 yılında yaşanan gelişmeler göstermiştir ki; turizmin terörizmden olumsuz etkilenmesi için terörizmin doğrudan turistlere yönelmesi gerekli değildir. Turizmin olumsuz olarak etkilenmesi için bölgenin yada ülkenin güvenli olmadığı imajının oluşturulması yeterli gibi gözükmektedir. Yaratılan bu imajdan özellikle terör-

rün yoğun olarak yaşandığı Güney Doğu Anadolu Bölgesi her alanda olduğu gibi turizm alanından da en çok etkilenen bölgemizdir.

Tablo 4 deki veriler incelendiğinde PKK terör örgütünün giriştiği terör eylemleri ile özellikle Güney Doğu Anadolu Bölgesini kısaca alması sonucunda Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı 1990-1997 yılları arasında çoğunlukla artış göstermesine karşın; Güneydoğu Anadolu Bölgesine giden turist sayısında aynı yıllarda sürekli bir düşüş olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Aynı ters orantı bölgenin yatak kapasitesi ile bölgede konaklayan turist sayısı arasında da yaşanmaktadır. Diğer bir değişle, Nemrut, dünyanın Çin Seddi'nden sonra ikinci en uzun surlarına sahip olan Diyarbakır, Peygamberler kenti Şanlı Urfa, insanoğlunun ilk yerleşik yaşama geçtiği Harran, taş evleriyle Mardin ve insanoğlunun en büyük yapıtlarından biri olan Atatürk barajı gibi bir çok yapıt ile oldukça iyi bir turistik potansiyele sahip olan bölgede ki turistik belgeli yatak kapasitesinin de artmasına rağmen; PKK terörü yüzünden bölgeye giden turist sayısında 1991 ve 1996'da ki küçük artışlar hariç sürekli bir azalma olmuştur.

Ashında Güneydoğu Anadolu Bölgesi terör nedeniyle yalnız turizmde değil bir çok konuda ne yazık ki devre dışı kalmış, ulusal ve uluslar arası düzeyde terörle anılır hale gelmiştir. 1999 yılı Türk turizmi açısından Tablo 2'de de görüldüğü gibi hem turizm gelirlerinde hem de turist sayısında büyük gerilemelerin yaşandığı ve turizmle ilgili bir çok insanın kriz olarak adlandırdığı bir yıl olmuştur. Türk turizminde 1999 yılında yaşanan krizin nedenleri başlıca iki başlık altında toplanabilir:

a- Uzun süreli yapısal sorunlar: İdeolojik ve etnik terörün ülke gündeminde yıllarca düşmemesinin ve Türkiye'nin tam ortasında bulunduğu Orta-doğu, Balkanlar ve Kafkasya coğrafyasında savaşların ve politik gerilimlerin yoğun olarak yaşanmasının potansiyel turistler nezdinde Türkiye'nin güvenli bir ülke olmadığı izlenimi uyandırmıştır. Türk turizminin uzun süreli yapısal sorunlarından biri olduğu söylenebilir.

b-1998 ve 1999'da yaşanan güncel olayların yol açtığı sorunlar: 1988 ve 1999 yıllarında yaşanan ve 1999 yılında Türk turizminin büyük oranda gerilemesine neden olan olaylardan en önemlileri şu şekilde sıralanabilir: 1998 yılında başlayan küresel ekonomik kriz, Gölçük ve Düzce depremleri, Kosova Sorunu, Abdullah Öcalan dolayısıyla İtalya ve Türkiye arasındaki ilişkilerin gerginleşmesi ve Abdullah Öcalan'ın yakalanması.

Tablo 4. Yıllar İtibariyle Güneydoğu Anadolu Bölgesine Gelen Yabancı Turist Sayısı ve Yatak Kapasitesi

YILLAR	TURİZM BELGELİ YATAK SAYISI	KONAKLAYAN TURİST SAYISI	TÜRKİYE'YE GELEN TURİST SAYISI
1990	2.263	61.779	5.389.000
1991	2.315	63.740	5.517.000
1992	2.422	28.119	7.076.000
1993	2.728	17.553	6.500.000
1994	2.940	14.251	6.670.000
1995	3.382	13.640	7.726.000
1996	3.331	15.569	8.614.000
1997	3942	-	9.712.000

Kaynak: TURSAB Dergisi, sayı: 173, 1998.

Bu olaylar içinde en çok etkili olduğu ileri sürüle-
bilecek olan ve çalışmanın da konusu olan Abdullah
Öcalan'ın yakalanmasının yol açtığı terör olayların-
dan bazıları şunlardır;

- Abdullah Öcalan'ın yakalanıp Türkiye'ye geti-
rildiğini öğrenen PKK taraftarları, Almanya, Fran-
sa İngiltere, İtalya, Hollanda, Belçika, Rusya, Avust-
ralya ve daha birçok ülkede günlerce Türkiye kar-
şıtı gösteriler yapılmıştır. Gösteriler sırasında mili-
tanlar kimi ülkelerde Türk Büyükelçiliklerine ve
Türk Hava Yolları bürolarına saldırdılar. Yurt dı-
şındaki bu eylemlerle eş zamanlı olarak örgüt ta-
raftarları tarafından yurt içinde de gösteriler yapı-
lmaya ve canlı bomba eylemleriyle terör tırmandı-
rıldı. Türkiye'de eylemler sonucunda bir çok ma-
sum insan yaşamını yitirdi. Bu olayların en kanlısı
ise 13 Mart 1999 da gerçekleştirilen ve 13 kişinin
ölümü ile sonuçlanan Mavi Çarşıya molotof kok-
teyli atılması olayıdır.
- Abdullah Öcalan'ın yakalanıp Türkiye'ye geti-
rilmesi ve PKK'nın yaptığı sansasyonel eylemler-
den dolayı dünyadaki basın yayın kuruluşlarının
birçoğunda Türkiye ile ilgili olumlu yada olumsuz
haberler yer aldı.
- Dünyanın hemen her kıtasında bir çok ülkede ve
Türkiye'de yapılan gösteri ve terör eylemlerinde
PKK'nın kullandığı temel iletişim ve propaganda
araçlarından birisi ve belki de en önemlisi, PKK'nın
yayın organı olan televizyon kanalı 19 şubat 1999
da PKK'nın Abdullah Öcalan'ın yakalanmasını
Türk turizmini baltalamak için kullanacağını açık-
ladı (TURSAB 1999).

Türkiye ve diğer ülkelerde yaşanan yoğun terör ey-
lemleri sonucunda oluşan Türkiye imajının Türk tu-
rizmini olumsuz olarak etkilemeye başlamakta ge-
cikmediği söylenebilir. Örneğin, yaşanan bu terör
olayları sonucunda Japonya Dışişleri Bakanlığı Tür-
kiye'yi gidilmesi riskli ülkeler listesine almıştır
(Cumhuriyet Gazetesi 15 Mayıs 1999). Yine TURSAB'ın
yaptığı araştırma sonucuna göre 1999 yılı şubat ayı-
nın ikinci yarısı ile Nisan ayı sonuna kadar toplam tur
iptalleri 725 bin kişiyi bulmaktadır ([http://www.tur-
sab.org.tr/may99.htm](http://www.tur-
sab.org.tr/may99.htm)).

Devletin savaşı dahi göze alarak 1998 yılının son
çeyreğinde Abdullah Öcalan'ı Suriye'den çıkarması,
17 şubat 1999 tarihinde ele geçirmesi ve sonrasında
yargılayıp idama mahkum etmesi sürecinde yaşanan
terör olayları 1999 yılında Türk turizminin-hem tu-
rist sayısı hem de turizm gelirleri açısından büyük bir
düşüş yaşamasında en büyük paya sahip etken olarak
değerlendirilebilir.

Bugün hem Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ki
terör hem de Türkiye'de ki etnik terör sona erme
noktasına gelmiştir. Bu durum Türkiye için her açı-
dan tarihi bir fırsat olarak düşünülüp değerlendirile-
bilir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri eko-
nomik refah ve turizm açısından batı ile karşılaştırıl-
dığına çok geridedir. Bu bölgelerde "Hizbullah" gi-
bi yeni yeni terör örgütlerinin ortaya çıkmasını önle-
mek, Türk insanının yeni acılar yaşamasını engelle-
yerek refahını artırmak için en azından işsizliğin ve
batıya göçün kabul edilebilir sınırlara çekilmesi ge-
rekmemektedir. Bunun başarılabilmesi durumunda böl-
ge yeni terör örgütleri çıkarma potansiyelini koruma-
ya devam edecektir.

SONUÇ

Sonuç olarak, terörizm ve turizm arasındaki ilişkiye
baktığımızda, bu ilişkinin hiç de küçümsenmeyecek
boyutta olduğu görülmektedir. Turizm sektörü barış
ortamında en iyi gelişme şansına sahip olduğundan,
terörizmle olan ilişkisinden olumsuz etkilenen taraf
hep turizm olmaktadır. Bu olumsuz durumun orta-
dan kaldırılmasının en kesin çözümü terörizmi orta-
dan kaldırmaktır. Ancak, terörizmi tamamiyle orta-
dan kaldırmak en azından günümüz dünyasında ola-
naklı gözükmemektedir.

Bu nedenle Türkiye uluslararası düzeyde;

- Bütün devletlerin kabul ettiği ortak bir terörizm
tanımının yapılması konusunda Birleşmiş Millet-
ler nezdinde çaba göstermeli,
- Terörizme karşı mücadelede uluslararası işbirli-
ğinin artırılması ve teröre destek veren devletlerin
desteklerinden vazgeçmesi, konusundaki çabaların-
ı artırarak devam ettirmeli,
- Bugüne kadar terörizm ve diğer nedenlerden ötü-
rü oluşmuş olumsuz Türkiye imajının değiştirilme-
si için uluslararası düzeyde tanıtım kampanyası
başlatmalı ve bu kampanyanın finansmanında ter-
rörizmle mücadelede kullanılan kaynaklardan yar-
arlanılmalı.

Ulusal düzeyde ise;

- Bugüne kadar terörizmle mücadele için harcanan
kaynaklar terörizmin kaynakları olan işsizlik, eği-
tim vb. gibi sosyal yaraların tedavisinde kullanarak
terörizmin bu topraklarda bir daha yeşermesini en-
gellemeli,
- Sosyal barışı, sosyal adaleti ve demokrasisini ge-
liştirmelidir.

Bütün bunların yapılması terörizm dahil bütün olumsuzluklara rağmen büyük gelişme gösteren Türk turizmi yeni bir atılım sürecine girebilir. Türkiye yine de terör eylemleri olasılığına karşı turistik bölgelerde ki güvenlik önlemlerini turistleri rahatsız etmeyecek şekilde artırılmalıdır.

Turizm sektöründe karşılaşılabilecek risklere ve acil durumlara karşı önceden önlem alınmalı ve hazırlıklı olunmalıdır.

KAYNAKÇA

Akkaya, A. (1991). "Terörizm ve Turizm", *Anatolia: Turizm ve Çevre Kültür Dergisi*, 2 (19-20):

Cumhuriyet Gazetesi (1999), "Japon Turist Gelmiyor", 15 Mayıs.

Edgell, D. L. (1993). "World Tourism at the Millennium", *U.S. Department of Commerce*, U.S. Travel and Tourism Administration.

Ekonomist (1999), "Türkiye İçin Tarihi Bir Fırsat Doğdu", ss. 21-27
Expo Turistik Dergisi (1999), "2000 ve Sonrası için; Nokta Turizm ve Tanıtım Atağı" 4: 2-24.

Ganor B. (1998) "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?", *The International Policy Institute For Counter-Terrorism*, <http://www.ict.org.il>

Karabulut, E. (1998). Dünya ve Türkiye'de Seyahat Endüstrisi: Trendler, Beklentiler, *İstatistikler*. TURSAB-AR-GE, Mors Basım.

The International Policy Institute For Counter-Terrorism, "PKK Attacks from 1988-1998" (1998). http://www.ict.org.il/ilter_terlorgattack.cfm?orgid.

TURSAB (1999). "Mayıs 1999'da Turizmde durum" <http://www.tursab.org.tr/may99.htm>

World Tourism Organization, (2000). "WTO Tourism 2020 vision: Inbound Tourism, Major European Destination Countries", http://www.world-tourism.org/pressrel/00_0313T.htm

Litvin, W. S. (1998). "Tourism: The World's Peace Industry?", *Journal of Travel Research*, 37: 63-66.

Pizam, A. (1999). "A Comprehensive Approach to Classifying Acts of Crime and Violence at Tourism Destinations", *Journal of Travel Research*, Vol. 38, No.1, pp. 5-12.

Richer, K. L. (1999). "After Political Turmoil: The Lessons of Rebuilding Tourism in Three Asian Countries", *Journal of Travel Research*, 38 (2): 41-45.

Ryan, C. (1993). "Crime, Violence, Terrorism and Tourism", *Tourism Management*, 14 (3): 173-183.

Smith, G. (1999). "Toward a United States Policy on Traveler Safety and Security: 1980-2000", *Journal of Travel Research*, 38 (1): 62-65.

Sönmez, F. S. (1997). "Make No Enemies: The Tourist Contending With The Terrorist", *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 8 (3): 45-58.

Sönmez, F. S. (1998). "Tourism Terrorism and Political Instability", *Annals of Tourism Research*, 25 (2): 416-456.

Sönmez, F. S. ve A. R. Graefe, (1998). "Influence of Terrorism Risk On Foreign Tourism Decision", *Annals of Tourism Research*, 25 (2): 112-144.

TURSAB Dergisi (1999), "17 şubattan Bu Yana Meydana Gelen Olaylar ve Tursab", (183) 6-8.

TURSAB Dergisi (1999), "Alman Turistler İnsan Hakları İhlallerinden Şikayetçi", (187): 28-29.

TURSAB Dergisi (1998). "Güneydoğuda Yeniden Turizm" (173):14-22.

TURSAB Dergisi (1995), "Korku Sevgiye Baskın Çıktı", (136): 22-24.

TURSAB Dergisi (1993). "Teröre Boyun Eğmeyelim", (122): 24-34.

Yoel, M. (1999). "Cycles of War, Terror, and Peace: Determinants and Management of Crisis and Recovery of the Israeli Tourism Industry", *Journal of Travel Research*, 38(1):31-61.

Gönderilme tarihi: : Nisan 2000

Değerlendirme : Mayıs 2000

Kabul : Haziran 2000

Kamil Unur, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Buca, İzmir